

Boodschap bij de 22ste Wereldtoerismedag 2001

Toerisme, een middel tot vrede en dialoog tussen de beschavingen

1. Ter gelegenheid van de tweeëntwintigste Wereldtoerismedag met als thema 'Toerisme, een middel tot vrede en dialoog tussen de beschavingen' groet ik allen hartelijk die op verschillende manieren op dit belangrijke gebied werkzaam zijn.

Toerisme beïnvloedt in toenemende mate de levens van individuen en naties, en de moderne communicatiemiddelen bevorderen de mobiliteit van reizigers op zoek naar rust, contact met de natuur of diepergaande kennis van andere culturen. Als antwoord op deze behoeften biedt de toeristenindustrie een nog groter scala aan reizen met nieuwe belevenissen. Inderdaad kan worden gesteld dat de grenzen die volkeren van elkaar gescheiden hielden en hen voor elkaar tot vreemdelingen maakten, praktisch verdwenen zijn. Bij het verschijnsel toerisme zien we dan ook dat de wereld steeds mondialer en onafhankelijker wordt.

In lijn met het besluit van de Verenigde Naties om 2001 uit te roepen tot 'Internationaal jaar van de dialoog tussen de beschavingen' stemt dit thema van de Wereld-Toerisme-Organisatie ter gelegenheid van deze werelddag tot nadenken over wat toerisme kan betekenen voor de interculturele dialoog. Ik noemde dit thema ook in mijn Boedschap bij de viering van de 34ste Internationale Dag voor de Vrede dit jaar en stelde dat wij in deze dialoog "de weg die we moeten volgen om een verzoenende wereld te stichten, een wereld die haar toekomst in vertrouwen tegemoet kan zien" vinden.¹

2. De ontwikkeling van het toerisme, met name het culturele toerisme, kan zonder twijfel zowel de bezoeker als het ontvangende land tot voordeel strekken. De meeste mensen vinden bijvoorbeeld dat belangrijke kunstwerken bijdragen tot het inzicht in de beschavingen die ze voortbrengen en als zodanig beter beschermd dienen te worden door de internationale gemeenschap. Echter op sommige plaatsen heeft de massaproductie een soort subcultuur geproduceerd die zowel de toerist als het gastland naar beneden haalt. Zij tendeert naar commerciële exploitatie van sporen van 'primitieve culturen' en 'overgebleven initiatieriten' in bepaalde traditionele samenlevingen. Voor de meeste gemeenschappen vormt toerisme vaak de gelegenheid om zogeheten 'exotische' producten te verkopen. Vandaar het fenomeen van de kunstmatige vakantieverblijven los van elk reëel contact met de cultuur van het land of met een oppervlakkig exotisch tintje voor de nieuwsgierigen naar nieuwe sensaties. Helaas leidt dit ongebreidelde verlangen tot vernederende ontsporingen, zoals de uitbuiting van vrouwen en kinderen in schaamteloze sekshandel, een ontoelaatbaar schandaal. Iedere denkbare maatregel moet helpen voorkomen dat toe-

1. Johannes Paulus II, Boedschap ter gelegenheid van de viering van de 34ste Internationale Dag voor de Vrede (1 januari 2001) *Dialoog tussen culturen voor een beschaving van liefde en vrede* (Vaticaan, 8 december 2000), 3.

risme leidt tot een vorm van uitbuiting, en juist zorgen voor een vruchtbare dialoog tussen verschillende culturen en voor een creatieve uitwisseling van ervaringen.

In een geglobaliseerde wereld kan toerisme belangrijk bijdragen tot een internationaliseringsproces met radicale en onomkeerbare veranderingen in de cultuur van het ontvangende land. Door consumptiedwang kunnen de cultuur, religie en feesten van een volk verworden tot steeds meer ontwortelde consumptiegoederen om aan de verlangens van een groeiend aantal toeristen te voldoen. Daartoe nemen de gastlanden hun toevlucht tot 'gereconstrueerde etniciteit', hetgeen het tegendeel vormt van echte interculturele dialoog met ieders respect voor de authenticiteit en identiteit van de ander.

3. Toerisme met de juiste instelling biedt zonder twijfel kans tot deze dialoog en een waardevolle bijdrage aan de vrede. Het bevat van zichzelf elementen die deze dialoog mogelijk maken. Toerisme haalt ons daadwerkelijk even uit ons dagelijks leven, werk en verplichtingen. Zo kan een mens "zijn eigen bestaan en dat van anderen met andere ogen bekijken: vrij van deze dagelijkse dwang en zorgen heeft hij gelegenheid zijn beschouwende kant te herontdekken en ook de sporen van God in de natuur, met name in andere mensen".²

Toerisme brengt ons in aanraking met andere leefwijzen, religies en opvattingen over de wereld en zijn geschiedenis. Dat helpt mensen zichzelf en anderen opnieuw te ontdekken, als individu maar ook als gemeenschap, opgenomen in de grote geschiedenis van de mensheid, als erfgenamen van en verantwoordelijken voor een universum dat zowel vertrouwd als vreemd is. Dit brengt een nieuwe kijk op anderen teweeg, die ons bevrijdt van het gevaar in onszelf opgesloten te blijven.

Toeristen ontdekken andere plaatsen en landschappen en verschillende manieren om de natuur te bekijken en te ondergaan. Gewend aan hun eigen vertrouwde thuis, stad, landschappen en taal, zien toeristen andere beelden, horen nieuwe klanken en bewonderen de diversiteit van een wereld die niemand helemaal kan bevatten. Zodoende zullen ze zich steeds meer bewust worden van al wat hen omringt en het gevoel dat dit beschermd moet worden.

Reizigers ervaren in het contact met de wonderen van de schepping de aanwezigheid van de Schepper in hun hart en komen ertoe om met gevoelens van diepe dankbaarheid uit te roepen: "Hoe bekoorlijk zijn al zijn werken en wij kunnen er slechts een vonk van zien!" (Sir 42,22).

In plaats van zich op te sluiten in zijn eigen cultuur wordt de mens tegenwoordig meer dan ooit uitgenodigd zich open te stellen voor andere culturen en zichzelf te bezien in het licht van andere denk- en leefwijzen. Toerisme is bij uitstek een kans voor interculturele samenspraak, omdat het de reiziger confronteert met de specifieke rijkdommen die de ene beschaving onderscheidt van de andere; omdat het de geschiedenis in herinnering roept met de sociale, religieuze en geestelijke tradities door de geschiedenis gevormd; en omdat het een steeds diepergaande uitwisseling van rijkdommen bevordert.

4. Daarom nodig ik op deze Wereldtoerismedag alle gelovigen uit na te denken over positieve en negatieve aspecten van toerisme, om daadwerkelijk van hun geloof te kunnen getuigen op dit zeer belangrijke gebied van de menselijke ervaring.

Laat niemand toegeven aan de verleiding om van vrije tijd een 'waardenpauze' te maken.³ Integendeel, er moet een ethiek van het toerisme worden bevorderd. In dit kader verdient de Mondiale Ethische Code

2. Johannes Paulus II, *Angelus* (21 juli 1996).

3. Vgl. Johannes Paulus II, *Angelus* (4 juli 1993).

voor Toerisme aandacht. Het is de vrucht van brede reflectie door verschillende landen en toeristenverenigingen en de Wereld-Toerisme-Organisatie. Het document is een belangrijke stap om toerisme niet meer te beschouwen als slechts een van de vele economische activiteiten, maar als een kansrijk middel bij de ontwikkeling van individuen en volkeren. Door toerisme kan het culturele erfgoed van de mens beter ten dienste worden gesteld van de dialoog tussen de culturen en een stabiele vrede. Ook dient te worden opgemerkt dat deze Mondiale Ethische Code de verschillende motieven van mensen onderkent om heel de planeet af te reizen en wijst met name op reizen met een religieus doel, zoals pelgrimstochten en het bezoeken van bedevaartsoorden.

5. Het wederzijdse leren door ontmoetingen en culturele uitwisseling tussen individuen en volkeren draagt zeker bij tot een maatschappij van broeders en zusters gebaseerd op grotere solidariteit. Het toerisme stelt de mens in staat om een tijdje tussen anderen te leven en meer te weten te komen van hun leefsituatie, problemen en geloofsovertuiging. Reizigers kunnen zo op vreedzame wijze de aspiraties van andere volken erkennen en met hen delen.

Een goede ethiek van het toerisme beïnvloedt de manier waarop toeristen zich gedragen, bewaart in hen een geest van solidariteit, moedigt hen aan om niet alleen aan zichzelf eisen te stellen maar ook aan de organisatoren van hun reis, en vraagt van hen deel te nemen aan de dialoog tussen de culturen op weg naar een beschaving van liefde en vrede. Deze contacten bevorderen de groei van vreedzame verhoudingen tussen de volkeren, hetgeen een 'toerisme met solidariteit' vereist dat gebaseerd is op ieders deelname. Alleen intercultureel contact 'op voet van gelijkheid' wordt een gelegenheid tot begrip, wederzijds leren en

vermindering van spanningen tussen mensen. Daarom zou iedere daadwerkelijke uitwisseling tussen culturen moeten worden aangemoedigd. Mensen die woonachtig zijn in toeristische gebieden zou actieve betrokkenheid moeten worden gegarandeerd bij de planning van toeristische activiteiten, zodat de economische, ecologische en culturele beperkingen duidelijk kunnen worden vastgesteld. Het zou ook helpen als alle instellingen van gastlanden ervoor trachten te zorgen dat de toeristenindustrie steeds meer in dienst komt te staan van mens en maatschappij. Toerisme zal op deze manier solidariteit onder alle volkeren helpen vormen en ontmoetingen tussen de beschavingen mogelijk maken. Het zal bijdragen tot begrip tussen individuen en naties en een rol spelen bij de vorming van een vredige toekomst. Mogen christenen, hetzij als toerist of zelf werkzaam in het toerisme, altijd het merkteken van het evangelie daarop aanbrengen, indachtig de aansporing van de Heer: "Als je bij iemand in huis komt, zeg dan eerst: 'Vrede aan dit huis!' Woont daar een vredelievend mens, dan zal jullie vrede op hem rusten" (Lc 10,5-6). Mogen gelovigen van vrede getuigen en innerlijke rust brengen aan allen die zij ontmoeten. Bid-dend tot de Heer dat reiservaringen steeds doordrenkt mogen zijn van christelijke waarden en een middel tot evangelisatie mogen worden, vertrouw ik allen die bij het toerisme betrokken zijn toe aan de moederlijke bescherming van Maria, de moeder van heel de mensheid, en smee ik de overvloedige zegen over hen af van God almachtig.

Vanuit het Vaticaan, 9 juni 2001

JOHANNES PAULUS II

Vertaling: H. Lohman